

Puolustusministeriö

Puolustusministeriön virkamiehen poissaolo tasavallan presidentin esittelystä

ASIAN VIREILLETULO

Tasavallan presidentin esittelyyn 11.8.2023 oli jaettu puolustusministeriöstä kaksi esittelylistaa, joista ensimmäinen koski suomalaisen kriisinhallintajoukon komentajan tehtävään määräämistä ja toinen puolustusministeriön vanhemman osastoesiupseerin viran täyttämistä. Esittelylistoihin oli merkitty läsnä olevaksi virkamieheksi apulaisosastopäällikkö A. A ei kuitenkaan saapunut esittelyyn. Tämän vuoksi asiat poistettiin esittelystä. Olen päättänyt tutkia menettelyn omasta aloitteestani.

SELVITYS

Puolustusministeriön kansliapäällikkö on antanut 14.9.2023 päivätyn selvityksen, jonka liitteenä on toimitettu apulaisosastopäällikkö A:n selvitys.

RATKAISU

Arviointi

Perustuslain 58 §:n mukaan tasavallan presidentti tekee päätöksensä valtioneuvostossa sen ratkaisuehdotuksesta. Asianomainen ministeri esittelee asian presidentin päätettäväksi.

Vakiintuneen käytännön mukaan asianomaisen ministeriön kansliapäällikkö tai hänen sijaisensa on läsnä tasavallan presidentin esittelyssä ministeriön asioita käsiteltäessä. (Ministerin käsikirja 2023/47, s. 58 ja Valtioneuvoston esittelijän käsikirja 1/2017 s. 68)

Tasavallan presidentin esittelyä koskevien säännösten mukaan esittelytilaisuudessa esittelijänä toimii ministeri ja päätöksentekijänä presidentti. Käytännön syistä on katsottu tarpeelliseksi, että esittelyssä on läsnä myös ministeriön virkamies. Virkamies on paikalla mahdollisia ministerin tai presidentin kysymyksiä tai muuta keskustelua varten. Kysymyksillä tai keskustelulla saattaa olla vaikutusta päätökseen tai sen täytäntöönpanoon taikka vastaavien asioiden valmisteluun tai esittelyyn jatkossa. Esittelylistat presidentin esittelyä varten jaetaan sähköisessä päätöksentekojärjestelmässä yleensä kolme päivää ennen esittelyä. Esittelylistoja laadittaessa täytetään muun ohella esittelylistan kohta, johon merkitään esittelyssä läsnä oleva virkamies.

Ministeriön virkamiehen läsnäolo tasavallan presidentin esittelyssä ei perustu säännöksiin. Virkamiehen poissaololla esittelystä ei siten ole vaikutusta ministerin asemaan esittelijänä eikä presidentin päätösvaltaan esittelytilaisuudessa. Virkamiehen läsnäoloa edellyttävä käytäntö katsotaan kuitenkin niin vakiintuneeksi, että siitä ei tehdä poikkeuksia. Jos esittelylistaan merkitty virkamies ei ole paikalla, asiaa ei käsitellä. (OKV/7/50/2017)

Saadun selvityksen mukaan apulaisosastopäällikkö A toimi kansliapäällikön sijaisena viikolla 7.-13.8.2023. Apulaisosastopäällikön tietoon oli elokuun alussa kansliapäällikön ja hänen avustajansa toimesta saatettu velvollisuus osallistua kahden asialistalle esitettäväksi suunnitteluun asian käsittelyyn. Apulaisosastopäällikölle oli toimitettu esittelylistat, joista niiden tavanomaisen sisällön mukaisesti ei ilmennyt esittelyn tarkkaa ajankohtaa. Apulaisosastopäällikön mukaan hän jäi esittelyä edeltävällä viikolla käydyn suullisen keskustelun pohjalta virheelliseen käsitykseen siitä, että tasavallan presidentin esittelyaika olisi klo 13.30, minkä hän merkitsi kalenteriinsa. Virheelliseen käsitykseen lienee apulaisosastopäällikön mukaan osaltaan vaikuttanut tieto siitä, että kesän aikana aiempia tasavallan presidentin esittelyjä oli pidetty klo 13.30 (esimerkiksi 29.6.2023 ja 6.7.2023). Tasavallan presidentin esittelystä pois jääminen johtui erehdyksen seurauksena väärästä tiedosta istunnon ajankohdasta.

Kansliapäällikön lausunnon mukaan apulaisosastopäällikkö oli nimitetty virkaansa 1.5.2023 ja hän toimi ensimmäistä kertaa kansliapäällikön sijaisena, joten vakiintuneet käytännöt esittelyajankohtien osalta eivät voineet olla hänelle mieleen iskostuneina ministeriön uutena virkamiehenä. Lisäksi esittelyajankohta oli kesken kesälomakauden, jolloin kansliapäällikkö ja muut kansliapäällikön sijaiset olivat vuosilomalla, samoin kuin suurin osa ministeriön assistenteista, jotka tavallisesti huolehtivat ylimmän johdon kalenterien hallinnasta. Lausunnon mukaan tapahtuma on valitettava ja monien yhteensattumien summa, jossa organisaation kontrollien vajavuus on mahdollistanut erehdyksen synnyn.

Lausunnon mukaan puolustusministeriössä on valmisteilla vastaavien tapahtumien ennaltaehkäisemiseksi sisäinen ohje, joka on tarkoitus antaa syyskuun 2023 aikana. Jatkossa asian esittelevän virkamiehen tai hänen esittelyavustajansa velvollisuutena on tarkistaa tasavallan presidentin esittelyssä läsnä olevalta virkamieheltä tai kyseisen virkamiehen assistentilta, että esittelyn ajankohta on merkitty viikko-ohjelmaan oikein ja tasavallan presidentin esittelyssä läsnä olevan virkamiehen assistentti tai hänen sijaisensa varmistaa vielä esittelypäivänä erikseen, että virkamies on tietoinen esittelyajankohdasta, ja varmistaa hänen mahdollisuutensa olla läsnä kyseisessä esittelyssä. Mahdollisesta esteestä tai häiriötilanteesta on informoitava viivytyksettä esittelevää virkamiestä, joka käynnistää tarvittavat toimenpiteet välittömästi.

Tasavallan presidentin esittelystä 11.8.2023 poistetut tehtävään määäämistä ja viran täyttämistä koskevat asiat esiteltiin seuraavassa tasavallan presidentin esittelyssä 1.9.2023. Tehtävään määäämistä ja virkaan nimittämisen ajankohdaksi päätettiin sama päivä, jota oli ollut tarkoitus esittää aikaisemmassa esittelyssä.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Apulaisosastopäällikkö jäi kansliapäällikön sijaisena toimiessaan pois tasavallan presidentin esittelystä esittelyn ajankohtaa koskevan erehdyksen vuoksi. Kansliapäällikön ja hänen sijaisensa vastuulla on tiedonkulun järjestäminen niin, että tasavallan presidentin esittelyissä on aina tarvittaessa läsnä kansliapäällikkö tai joku hänen sijaisistaan. Tässä tapauksessa esittelystä pois jääminen ja asioiden esittely vasta myöhemmin ei kuitenkaan viivästyttänyt tehtävään määäämistä ja virkaan nimittämistä alun perin tarkoitetusta ajankohdasta. Puolustusministeriössä on tapauksen jälkeen ryhdytty toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että vastaavaa virhettä ei enää jatkossa tapahtuisi. Kiinnitän puolustusministeriön huomiota huolellisuuteen tasavallan presidentin esittelyjen valmistelussa ja esittelyjä koskevan tiedonkulun varmistamisessa.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Esittelijäneuvos

Johanna Koivisto